

СТАНОВИЩЕ

Относно:	<i>дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“</i>
Докторант:	<i>Илияна Анчева Георгиева</i>
Дисертация:	„Циркулярната миграция на здравните професионалисти – нагласи, предизвикателства и перспективи в България“
ПН:	3.7 “Администрация и управление“
Докт. програма:	„Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)“
Научен р-л:	доц. Мария Рохова-Йорданова, д.у. доц. Веселина Славова, д.ф.
Становище:	<i>доц. д-р Деница Горчилова</i>
ВУ:	катедра „Публична администрация“, УНСС
ПН:	3.7 “Администрация и управление”, н.с. “Организация и управление извън сферата на материалното производство (Институции на гражданското общество)“
Основание:	Заповед No. P-109-479 / 16.11.2023 на Ректора на МУ-Варна

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Разработката на докторант Илияна Георгиева има всички традиционни характеристики на дисертационен труд – достатъчен обем (188 страници); въведение, основен текст и заключение; списък на използваните източници; две приложения. Материалът е богато илюстриран с многобройни таблици и фигури.

Актуалността на избраната тема може да бъде коментирана в две насоки. От една страна, проблемът с изтичането на български медицински специалисти има вече 30-годишна история. Той е документиран и анализиран от научната общност, предлагани са различни методи за решаването му. От друга страна, всички предложения остават на масите за дискусия и не се забелязва решителна намеса на държавата по преодоляването му. Както е посочено и в дисертацията, въпреки своята дълга история, миграцията на медицински специалисти у нас дори не е адекватно отразена от националната статистика и регистрите на различни професионални организации. Новост тук е центърът на изследването – циркулярната миграция като възможност за туширане на някои от проблемите на българската здравна система (липса на персонал, особено в някои специалности; недостатъчна възможност за поддържане и повишаване на квалификацията; демотивация).

Посочените във въведението елементи на **изследователския апарат** (обект и предмет, цел и задачи на дисертацията) са ясно формулирани и произтичат едни от други. Изследването стъпва на основна теза, подкрепена от 5 хипотези, които се проверяват чрез изключително удачна комбинация от изследователски методи. Задължително трябва да се отбележи прецизното подлагане на хипотезите на поредица от верификации, всяка от които направена с добре подбрани статистически и социологически методи.

Прегледът на **библиографската справка** показва съвестно отношение към наличната научна литература по темата, както и познаване на нормативната и стратегическа рамка. Списъкът с използвана литература е логично подреден и съдържа 220 източника. Актуалността му може да бъде оценена като висока – преобладаващата част от цитираните научни заглавия са публикувани в последните 5-7 години. Над 90% от използваните източници са на английски език, като това е естествено предвид относителната новост на темата за българската научна общност.

2. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Цялостният изследователски подход демонстрира яснотата, проявена и при изграждането на изследователския апарат. Възприетият маниер за извеждане на изводи и обобщения след всяка точка в отделните глави, категоричното посочване на използвани от автора дефиниции и тълкувания, както и моделирането на изводите по главните изследователски задачи заслужават адмирации. Стилът на изразяване е научен, точен и много чист.

Според мен резултатите в дисертацията могат да бъдат характеризирани най-вече като **научно-приложни** и могат да бъдат разделени в две групи:

1) Първите произтичат от задълбоченото проучване на теоретична литература по въпросите на **циркулярната миграция**; съчетаването им с преглед на международни и национални политически документи и концепции; извеждането на факторите и взаимовръзките в рамките на явлението. Това е новост за българската научна литература, а свършената от докторанта проучвателна работа може да бъде от изключителна помощ за вземащите решения при създаването на по-модерни политики по отношение управлението на човешките ресурси в системата на здравеопазването.

2) Като особено ценна бих откритола втората група резултати – тези, които представляват **научна новост** и са набрани, обработени и дискутирани в рамките на анкетното проучване, дълбочинните интервюта и последвалите крос-анализи за връзките между изложените в тях нагласи и опит. Отношението на българските

медицински специалисти към условията в които те работят (на макро- и мезо-ниво), произтичащите от това намерения за временна или постоянна трудова миграция и свързани с това въпроси не се изследват за първи път. Но обвързването им със слабо познатата циркулярна миграция е реалното постижение на докторанта, което прави дисертацията достойно попълнение на научния корпус от познание.

3) Представеният в Трета глава Модел за стимулиране на циркулярната миграция и свързаните с него инструменти са основният резултат на тази дисертация. Въпреки посочената и от автора липса на пълна яснота по отношение на причинно-следствената свързаност на факторите във всички етапи на модела, са изведени препоръки към институции и организации, действащи на национално и регионално ниво в системата на здравеопазването, както и към лечебните заведения. Интересна следваща научна задача за докторанта е усъвършенстването на модела чрез изследване на взаимната свързаност на наблюдаваните фактори.

3. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В автореферата са посочени пет приноса: **първите два** произтичат от анализ и синтез на теоретична литература, стратегически и нормативни документи. Те могат да бъдат приети като новост само в частта си, свързана с циркулярната миграция. Останалите констатации (особено по първия принос) по-скоро представляват актуализация на познати процеси.

Третият принос отново заслужава да бъде открит като изключително систематично подхождане към апробирането на заложените в изследването хипотези. Разработеният методически инструментариум е многоетапен и позволява постигането на ясни и недвусмислени изводи за връзките между набраните данни.

Четвъртият и петият принос оценявам като изцяло практико-приложни. Те ми дават основание да се върна към острата актуалност на изследваната тема и най-вече към необходимостта вземащите политически решения в нашата страна да забележат, оценят и използват адекватно подобни научни резултати. Моделът и свързаните с него инструменти трябва да бъдат подложени на научни дискусии, за да бъдат допълнително прецизирани и това (надявам се) е следващата стъпка в ангажиментите на докторанта.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

В подкрепа на дисертационното си изследване докторантът представя един доклад и 4 статии, публикувани в периодични издания на Медицински университет – Варна и други реномирани научни издания. Те са свързани с темата на дисертацията и

са представени в периода на обучение в докторантура. С оглед популяризиране на предложенията, съдържащи се в изведения в дисертацията модел, бих препоръчала и тяхното публикуване във възможно най-бързи срокове. Поради високото качество на осъщественото изследване, считам че и публикуването на дисертацията в нейната цялост под формата на монографично изследване би била много ценно четиво за медицинската общност и най-вече – за управляващите здравната система на страната.

5. Оценка на автореферата

Авторефератът представя изключително прецизно логиката и основните пунктове на дисертационния труд. В него са резюмирани изследователския апарат, структурата и съдържанието, приносите и публикациите по темата на дисертацията. Заслужава специално да се отбележи умелото кратко представяне на самата дисертация и това, че основният акцент е поставен върху собственото изследване и моделът от трета глава на пълния текст.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

От предходното изложение вероятно вече става ясно, че към докторанта не могат да бъдат отправени същностни критични бележки, тъй като изследването е прецизно документирано, обхваща достъпната актуална литература по темата, прилага напълно адекватен инструментариум и то при придържане към най-добрите стандарти. Единствената ми по-съществена **бележка** е свързана с посочените ограничения на изследването. Към тях бих добавила изборът да се изследва само международната миграция на български здравни специалисти, както и уговорката, че не се изследват възможностите в българската здравна система временно да работят чуждестранни здравни професионалисти, които влизат в страната като част от потоци на циркулярната миграция.

Прочитът на текста със сигурност поражда и някои **въпроси**, по които би било интересно да чуем мнението на автора по време на защитата:

1) Още в началото на изследването правите уговорката, че използвате като равнозначни понятията „медицински професионалисти“ и „здравни професионалисти“, въпреки това, че приемате по-обхватния характер на второто. Защо възприемате подобен подход?

2) При описанието на факторите в Модела за стимулиране на циркулярната миграция (в Глава трета), говорите за този тип миграция като за „спонтанен феномен“. Това не противоречи ли на идеята за нейното управление/стимулиране?

3) Въпреки че прилагането на Модела и инструментите в практиката не е сред задачите на дисертационното изследване, за мен би било много интересно да разбера как си представяте реализирането им? Кой от заинтересованите страни би трябвало да бъдат активна страна в популяризирането на циркулярната миграция? Очаквате ли развитие в тази област в близките години?

7. Заключение

Становището ми е, че **представеният труд има характер на самостоятелно научно изследване** и препоръчвам на уважаемото научно жури да **присъди ОНС „доктор“ на Илияна Георгиева** по п.н. 3.7 „Администрация и управление“, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването“ за дисертационния труд на тема „Циркулярната миграция на здравните професионалисти – нагласи, предизвикателства и перспективи в България“, разработен под научното ръководство на доц. д-р Мария Рохова-Йорданова и доц. д-р Веселина Славова.

Автор на становището:

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679

доц. д-р Деница Горчилова

15 януари 2024 г.

София